

Politický systém Velké Británie: promarněná příležitost první české monografie

EVA BRADOVÁ*

**Rovná, Lenka A. 2004. *Kdo vládne Británii?*
Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 280 stran.**

Abstract: The Political System of Great Britain: A Wasted Research Opportunity

The reviewed book (Lenka A. Rovná: *Kdo vládne Británii?*) aims to analyze the decision-making process in the British political system and to identify its main participants and their ability to influence the process. However, the author leaves out a detailed analysis of the relationship among the political powers and only informs us about the basic principles of British politics. Thus, the title of the book does not properly reflect its content. In addition, we can detect many serious problems regarding factual accuracy and the text's adherence to the formal requirements of academic work (e. g. incorrect translation, missing references of the works cited, insufficient methodological grounding, reliance on secondary instead of primary sources). In spite of its shortcomings the book can be used as an elementary source of knowledge on British politics. Nevertheless, the expectations that this book could fill the gap in Czech scientific research on the British political system were not met.

Keywords: British political system, decision-making process, British political parties, political development.

V loňském roce vyšla v renomovaném Sociologickém nakladatelství kniha: „Kdo vládne Británii?“¹ od Lenky A. Rovné. Autorka působí jako vysokoškolská učitelka na FSV UK, kde mimo jiné vede Katedru západoevropských studií. V úvodu knihy se Rovná představuje takto: „Sleduje problematiku britské politiky již druhé desetiletí, přednáší kurzy britských dějin a britského politického systému.“ (s. 18) Kniha proto oprávněně vzbuzovala očekávání, že na českém knižním trhu zaplní mezeru týkající se současné britské politiky, politického dění v Británii a vůbec politického systému této země. Toto očekávání však naplnila jen částečně.

Ačkoli kniha nese název „Kdo vládne Británii?“, tato otázka je v ní zodpovězena poměrně povrchně. Z patnácti kapitol se autorka zabývá exekutivou pouze ve dvou, respektive ve třech

---

* Studentka Katedry politologie a evropských studií FF UP, Křížkovského 12, 771 80 Olomouc, e-mail: e.bradova@tiscali.cz.

kapitolách. Vnímáme-li otázku vlády v širším pojetí a zahrneme do ní také vládu politických stran, nebo úlohu zájmových a nátlakových skupin a roli monarchy jako elementu sice nevládnoucího, ale formálně důležitého, pak se Rovná věnuje otázce „Kdo vládne Británii?“ v šesti kapitolách. Bohužel ani v rámci nich autorka nenabízí čtenáři více než pouze schematický popis základních mechanismů a fungování britských rozhodovacích orgánů. Chybí hlubší analýza souvislostí mezi jednotlivými složkami moci a autorka se uchyluje k jednoduchému představování příslušných orgánů podle učebnicového klíče. Domnívám se, že takovému cíli měl sloužit zcela jiný název knihy. Titul, který by vhodně odrážel obsah jednotlivých kapitol, jež jsou zaměřeny hlavně na seznámení čtenáře se základními principy fungování britské politiky. Kniha byla navíc vydána jako první svazek nově vzniklé Edice politické systémy (EPS). Z tohoto hlediska obsah knihy působí ještě méně vyváženě. Především co do hloubky informací zkoumaného systému.

1. Analytická nedůslednost a faktická nepřesnost

V úvodu knihy si Rovná klade za cíl „analyzovat rozhodovací proces v britském politickém systému, identifikovat hráče ve hře a jejich možnost tento proces ovlivnit.“ (s. 16) Pokud jde o určení hráčů v rámci rozhodovacího procesu britského politického systému, vyrovnává se autorka s danou problematikou dobře. V analýze moci jednotlivých aktérů a složek britského politického systému však Rovná předkládá pouze informace obecného, či souhrnného charakteru. Stejnou analytickou nedůsledností se autorka prezentuje i v jiných kapitolách. Například v kapitole o „sociálně národnostním kontextu“ vývoje britského politického systému se dozvídáme: „Spojené království Velké Británie a Severního Irska je mnohonárodnostní stát složený ze čtyř svěbytných komunit s jejich národními identitami, náboženstvím a stranickým systémem. Angličané mají Anglickou církev², Skotové skotskou (presbyterní) a Irové jsou jak katolíci, tak protestanté.“ (s. 56) Překvapivá není samotná informace, ale to, že ji autorka už dál nijak nerozvíjí. Nadto i v tomto zobecňujícím tvrzení se autorka dopouští hned tří hrubých nepřesností. Nejprve když tvrdí, že Angličané jsou výlučně příslušníky anglikánské církve, za druhé, když odkazuje na „čtyři svěbytné komunity“ a pak se vůbec nezmiňuje o Velšanech, a za třetí, jestliže místo presbyteriánské církve píše presbyterní.

Zcela nedostatečně působí i zpracování kapitoly o „teritoriálně ekonomickém dělení“ (pouhých jeden a půl strany), jež se jeví jen jako náčrt k zamýšlené analýze. Čtenář by na tomto místě jistě uvítal mapu, podle níž by si učinil lepší představu o ekonomických závislostech a specifikách jednotlivých britských regionů. Tvrzení, že „teritoriálně ekonomické dělení se odráželo i ve volebních preferencích“ (s. 59), by také bylo vhodné doložit mapou volební geografie, nebo tabulkou – popřípadě alespoň v kapitole „Volby a volební chování“. Zvláště pak, když jsou tomuto tématu věnovány desítky studií i monografií.

Za nadbytečné považují vysvětlování pojmů ve speciálních rámečcích, které spíše jen narušují přirozený tok textu. Navíc autorka vytvořila na konci knihy slovníček pojmů, kde se čtenář v případě potřeby mohl s novými termíny obeznámit. Stačilo by jej pouze rozšířit a neduplikovat tak vysvětlování pojmů na několika místech v knize. Například pojem nacionalizace autorka čtenáři vysvětluje na s. 32 a pak opětovně ve slovníčku na s. 271 atd. Chtěla-li však autorka přesto sáhnout k učebnicovému vzoru a vysvětlovat pojmy pomocí těchto

rámečků, bylo lze zvolit lepší model, kdy je takový text umístěn na vnější okraj stránky knihy, aby nepůsobil rušivě.³

2. Nedostatečné výzkumné metody

V souvislosti s používáním těchto vysvětlujících rámečků však mám závažnější výhradu. Autorka je totiž převzala z knihy *The New British Politics*, kterou sice na několika místech cituje, ale v případě rámečků nikoliv. Proč autorka neodkazuje na citovanou literaturu? V jednom či dvou případech bychom to mohli považovat za nedbalost, ale když se toto děje opakovaně? Nejde v takovém případě o plagiátství? Stačí porovnat například pojmy občanská společnost, pluralismus, korporativismus, kolektivní odpovědnost, quangos, statutární zákon⁴, či precedent (Rovná 2004: 190, 192, 93, 108, 218, 219 – stejně jako Budge et al. 2004: 313, 326, 327, 168, 722 a 498).

Z dalších formálních nedostatků lze autorce vytknout, že u odkazů na internetové zdroje neuvádí datum navštívení příslušné webové stránky, a co především, že při citaci empirických dat (např. volebních výsledků) pracuje autorka ve většině případů se sekundárními, nikoli primárními zdroji (s. 33, 40, 50, 180, 182, 185, 227). Překvapivě působí i zjištění, že ze zhruba 40 tabulek, diagramů a kalendárií, které autorka v textu použila, nebyla ani jedna tato zřehledňující pomůcka k textu vypracována na základě vlastních výsledků výzkumné práce autorky. Ve všech případech jde o pouhé převedení již existujících tabulek, či jiných nákrešů do češtiny.⁵ Dokonce i zařazení jednotlivých politických stran na ideologickou škálu levice a pravice přebírá autorka od výše citovaných autorů knihy *The New British Politics* (s. 161). Pokud Lenka Rovná sleduje britský politický systém po dvě desetiletí, jak píše v úvodu knihy, je neexistence vlastních výzkumných přístupů a metod velmi překvapující.

Otazníky vyvolávají i některé překlady zaužívané terminologie – např. termín *checks and balances* obvykle překládaný jako „systém brzd a rovnováh“ překládá autorka jako „brzdy a pojistky“ (s. 20 a pak dále v celé knize). Obdobně nezvykle zní překlad „anglická církev“ namísto běžně užívaného „anglikánská církev“ (v celé knize), nebo výraz „presbyterní“ místo „presbyteriánský“ (s. 56). Nejde sice o zásadní nepřesnosti, přesto však tyto formulace zanechávají u čtenáře pochybný dojem. Vyskytují se i chyby ve spellingu anglických názvů a termínů. Pojem *pressure groups* autorka přepisuje jako „preassure groups“ (s. 187 a dále).

Kapitolu „Preassure groups, skupiny nátlaku a zájmové skupiny“ L. Rovná uvozuje tvrzením: „Termín Preassure Groups, běžně používaný v anglicky psané literatuře, má v češtině ne úplně šťastný ekvivalent, protože pod pojmem skupiny nátlaku si obvykle vybavíme aktivity na pomezí zákona. Termín zájmové skupiny zní možná výstižněji.“ (s. 187) Pomineme-li fakt, že český úzus upřednostňuje spojení nátlakové skupiny, stejně jako zájmové skupiny (nikoli skupiny zájmu), nechápu, odkud autorka čerpá asociaci o „aktivitách na pomezí zákona“? Vezmeme-li v úvahu, že mezi politikology skutečně nepanuje shoda o tom, jak lze zájmové skupiny vymezit, je třeba si uvědomit, že odborná literatura (včetně té české) odděluje od sebe pojmy nátlakové a zájmové skupiny, neboť jsou to pojmy co do významu odlišné.

Pro příklad můžeme citovat Blanku Říčovou: „I přes značné nejasnosti, s nimiž se současná politologie ve vztahu k vymezení zájmových skupin a jejich specifické role v demokratických politických systémech potýká, existuje mezi specialisty shoda na opodstatněnosti

rozlišovat dva základní typy těchto zprostředkujících struktur: 1. (politické) zájmové skupiny (*interest groups*); 2. nátlakové skupiny (*pressure groups*)“ (kurzíva autorka – pozn. E. B.) (Řichová 2002: 117). V britské politologické literatuře je termín *pressure groups* většinou chápán jako zastřešující pojem pro všechny formy nátlakových skupin, z nichž jednu část tvoří zájmové skupiny. (Budge et al. 2004: 313–333).⁶

V téže kapitole se autorka věnuje nástinu rozvoje občanské společnosti od starověku až po současnost (na s. 190–192), aniž by bylo čtenáři jasné, proč je takový historický exkurs nutný pro pochopení problematiky fungování zájmových skupin ve Velké Británii. Autorka sice na s. 189 tvrdí, že „rozvoj zájmových skupin a jejich podíl na rozhodovacím procesu souvisí s rozvojem občanské společnosti“, přesto však se mi zdá rozsah věnovaný vývoji konceptu občanské společnosti nepřiměřený. Za podobně nadbytečné považuji pasáže o vývoji evropské integrace a o významu jednotlivých smluv v kapitole „Velká Británie a Evropská unie“. Předpokládala bych spíše větší soustředění zájmu na roli Velké Británie v tomto procesu, tou se ovšem autorka zabývá jen na deseti stranách. Chybí rovněž podrobnější analýza problémů Velké Británie v souvislosti s tematikou Evropské unie, autorka ani nezmiňuje skutečnost, že tato oblast se stala jednou z nových konfliktních linií v britské politice.

S všeobecně malým důrazem na současné otázky a vývojové trendy britské politiky a chybějící důkladnou analýzou se setkáme takřka ve všech kapitolách. V rozsahu této recenze se však všemi spornými body knihy zabývat nelze.

Za poměrně zdařilé lze naopak označit zpracování kapitol: „Monarchie“, „Moc zákonodárná a parlament“ a „Politické strany“, ale i v nich se objevují nesrovnalosti, které byly naznačeny výše. Zcela zanedbatelnou úlohu u Rovné plní závěr jako shrnující element celé výzkumné práce, v němž má autor čtenáři nabídnout objasnění sledovaných jevů. Rovná ovšem závěru věnuje pouze dvě strany a za pozornost snad stojí jen jedno její obecné zjištění: „Redukovat rozhodovací proces v britském politickém systému na roli vlády a parlamentu a maximálně politických stran by znamenalo komplexnost tvoření politik zjednodušit. Hráčů ve hře je mnohem více. Při zkoumání dané problematiky je třeba vidět daná konkrétní rozhodnutí jako výslednici mnoha faktorů politického procesu – počínaje veřejným míněním, rolí médií, nevládního sektoru, zájmových skupin, politických stran až po evropský a mezinárodní kontext v éře globalizace s přihlédnutím ke geografickému a historickému předurčení“ (s. 268).

3. Nešťastné zahájení nové edice

Nabízí se ovšem otázka, jestli k takovému zjištění potřebujeme další knihu nevyužitých možností, tak jak nám ji L. Rovná předložila, anebo zda by bylo pro všechny cílové skupiny, ke kterým autorka knihu směřovala,⁷ přínosnější, kdyby se jim do rukou dostal pečlivý překlad některé z vynikajících učebnic britských (např. Budge et al. 2004, Coxall et al. 2003, Dunleavy et al. 2003, Jones et al. 2004), na nichž pracoval celý tým odborníků?

Nakladatelství SLON ne zahájilo Edici politické systémy příliš šťastně a z hlediska celkové produkce jde jednoznačně o vychýlení v jeho kvalitě. Věřme, že další svazky EPS budou nabízet daleko hlubší a preciznější analýzy zkoumaných systémů. Titul *Kdo vládne Británii?* lze totiž doporučit studentům jen jako základní materiál, ale pouze s největší obezřetností. Respektive pouze jeho některé pasáže.

Poznámky:

1. V souvislosti s názvem publikace Lenky A. Rovné je zajímavé zmínit, že knihu zcela shodného názvu vydalo v roce 1955 Státní nakladatelství politické literatury jako překlad marxisticky orientovaného díla Johna Gollana (Gollan 1955).
2. Zobecnění, že Angličané jsou ryze příslušníky anglikánské církve, je nepřesné a zavádějící. Údaje z posledního censu provedeného ve Spojeném království v roce 2001 jasně ukazují, že kromě křesťanů (z nichž pouze větší část tvoří příslušníci anglikánské církve a další pak tvoří katolíci), žijí v Anglii také příslušníci islámu, judaismu, hinduismu, Sikhové atd. Podrobné procentní údaje o příslušnicích církví viz: National statistics online UK 2005.
3. Viz autorkou hojně citovaný a velice přehledný titul: Budge et al. 2004.
4. V české právníce terminologii neodpovídá anglickému termínu statute law, výraz „statutární zákon“, jak uvádí autorka, ale spíše „psané právo/psaný zákon“, viz Bočánková et al. 1999: 678.
5. V některých případech tvoří převzaté tabulky a kalendária až čtyři stránky textu (např. Vývoj hlavních britských politických stran ze s. 151–155).
6. Pressure groups jsou v tomto pojetí vysvětlovány jako skupiny orientující se na celospolečenská témata a mající celospolečenský dopad, zatímco zájmové skupiny hájí užší, mnohdy jen sektorální zájmy.
7. Na přebalu knihy autorka uvádí, že „práce je určena především pro studenty politologie, moderních dějin, veřejné politiky a veřejné správy, mezinárodních studií, případně masové komunikace či ekonomie. Zajímout může vedle českých politiků samozřejmě i širší veřejnost.“

Literatura:

- Bočánková, Milena, Kalina, Miroslav, Oherová, Jana a Svoboda, Marek. 1999. *Anglicko – český právní slovník*. Praha: Linde.
- Budge, Ian, Crewe, Ivor, McKay, David a Newton, Ken. 2004. *The New British Politics*. London: Longman.
- Coxall, Bill a Robins, Lynton. 2003. *Contemporary British Politics*. London: Palgrave Macmillan.
- Dunleavy, Patrick, Gamble, Andrew, Heffernan, Richard a Peele, Gillian. 2003. *Developments in British Politics 7*. London: Palgrave Macmillan.
- Gollan, John. 1955. *Kdo vládne Británii*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury.
- Jones, Bill, Kavanagh, Dennis, Moran, Michael a Norton, Philips. 2004. *Politics UK.*, London: Pearson Education.
- National statistics online UK. 2005. *Census 2001 – Ethnicity and religion in England and Wales*. United Kingdom: Office for National Statistics.
(<http://www.statistics.gov.uk/census2001/profiles/commentaries/ethnicity.asp#religion>).
- Říchová, Blanka. 2002. *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál.